

Türk Marka Hukukunun AB Hukuku ile Olan İlişkisi^(*)

Prof. Dr. Hayri BOZGEYİK^(**)
Yakup MACİT^(***)

Öz

Türkiye ile AB arasındaki üyelik süreci Ortaklık Anlaşması ile başlamış ve zaman içinde önemli aşamalar kat edilmiştir. Bu ilişki sonraki süreçte tam üyeliği de kapsayacak şekilde devam etmiştir. Siyasi nedenlerle inişli ve çıkışlı bir seyir izlese de bu ilişki genel olarak olumlu yönde ilerlemiştir. Bu kapsamda Türkiye'nin AB'ye üye olma hedefi doğrultusunda birçok farklı alanda düzenleme yapılmıştır. Marka hukuku alanında yapılan düzenlemeler de bu kapsamdadır. Böylece Türkiye için küresel ticarete rekabet edecek bir marka hukuku sisteminin oluşturulması amaçlanmıştır. Çalışmamızda öncelikle AB marka hukukunun gelişim süreci, ardından Türkiye'de marka hukuku alanında yaşanan gelişmeler ele alınacaktır. İlerleyen bölümde AB ve bazı Avrupa ülkelerinin marka hukuku alanındaki gelişmeler ile bunların Türk Marka hukuku üzerindeki yasal ve yargısal uygulamalar üzerindeki etkileri incelenecektir.

Anahtar Kelimeler

Marka, AB Hukuku, Türkiye-AB ilişkileri.

^(*) Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 06.12.2023 - Kabul Edildiği Tarih: 20.01.2024.

Atıf Şekli: Hayri Bozgeyik ve Yakup Macit, 'Türk Marka Hukukunun AB Hukuku ile Olan İlişkisi' (2024) 14(1) Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 573, 601.

DOI: 10.52273/sduhfd..1401385.

^(**) Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye.

E-posta: hbozgeyik@aybu.edu.tr.

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-9974-7459>.

^(***) Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Doktora Programı Öğrencisi, Ankara, Türkiye.

E-posta: yakup.macit@anayasa.gov.tr.

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-8836-5738>.

The Relationship between Turkish Trademark Law and EU Law

Abstract

The accession process between Turkey and the EU started with the Association Agreement and has made significant progress over time. This relationship has continued to include full membership in the following period. Although it has had its ups and downs due to political reasons, this relationship has generally progressed in a positive direction. In this context, regulations have been made in many different areas in line with Turkey's goal of becoming a member of the EU. The regulations made in the field of trademark law are also within this scope. Thus, it is aimed to create a trademark law system for Turkey that will compete in global trade. In our study, firstly, the development process of the EU trademark law, and then the developments in the field of trademark law in Turkey will be discussed. In the following section, the developments in the field of trademark law in the EU and some European countries and their effects on the legal and judicial practices on Turkish trademark law will be analyzed.

Keywords

Trademark, EU Law, Türkiye-EU Relations.

Extended Summary

A trademark can be defined as a sign that distinguishes the goods or services of one undertaking from the goods or services of other undertakings. In this respect, a trademark may consist of words, shapes, letters, numbers, or packaging forms.

A registered trademark right provides its owners with significant market advantages on a national and international scale. Trademarks constitute the most important capital power of businesses in modern commercial life and represent the most important value of businesses in terms of prestige, income, reputation and labor force.

Today, it is seen that regulations are made both by different countries in their domestic laws and by international institutions and organizations for the use of trademarks, which are the most important tool of competitiveness, and that the rules emerging in this way are subject to international conventions and the minimum limits for the protection of rights are determined. The international dimension of trade, which is becoming more and more complex day by day, has revealed the need for regulations beyond domestic law in this field.

The membership process between Turkey and the EU started with the Association Agreement that entered into force in 1964, reached a different dimension over time, and this relationship has continued since 1987, including the full membership process. Although this relationship has undoubtedly had its ups and downs due to political and conjunctural reasons, Turkey-EU relations have generally progressed in a positive direction. Turkey's harmonization process with the EU and its eventual goal of membership necessitated regulations in many different areas.

In this process, Turkey has made and continues to make many regulations to eliminate the differences between its domestic law and EU law. This harmonization process has had many repercussions in Turkey and has had serious effects and consequences in the political, economic, cultural, and especially judicial spheres.

Due to its geographical location, Turkey interacts with many countries of the world, especially European countries and global organizations and unions, and wants to play an active role in this field by designing its domestic law according to the written rules established by global unions within the framework of international trade rules.

Trademark law, which constitutes one of the main subjects of intellectual property rights as part of the harmonization process in the field of trade, has also been affected by this process, and Turkey has made various regulations in this field by being influenced by the EU and European country laws. These influences have directly shaped judicial practices as well as legal regulations in domestic law.

The main objective of Turkey's relationship with the EU, which started with association status, is to achieve a union in the economic field. As a requirement of this, Turkey has intensified its harmonization efforts in the field of law with increasing momentum, especially with the application for full membership in the process starting from the Customs Union agreement.

In this context, in the regulations made in the field of trademark law, reference was made to the EU acquis and the laws of European countries, thus aiming to establish a trademark law system that will compete in global trade.

Another part of Turkey's legislative harmonization process is the adoption of a method of evaluation and interpretation to resolve legal disputes in line with the EU acquis and the decisions of the Court of Justice of the EU. In this context, it is seen that judicial decisions are sometimes interpreted within the framework of the reference sources. The establishment of a trademark law system beyond the achievements of the EU or European countries in the field of trademark law can only be possible through qualified jurists who can understand the source regulations in question and develop interpretations and ideas on them.

Since the developments in the field of EU trademark law will continue to be shaped in the future in parallel with political developments, it is necessary to aim for a decisive role in the interaction with the EU and European countries in the field of trademark law and to determine the appropriate strategy.

One of the stages of this strategy may be the legislative arrangements that ensure the direct applicability of the regulations, which are important elements of EU trademark law, in domestic law. In this way, it will be possible to play an effective role in international trade by establishing a trademark law system compatible with EU legislation.

Giriş

Marka, bir işletmenin ürettiği mal veya hizmeti, benzerlerinden ayırt etmeyi sağlayan işaret olarak tanımlanabilir. Bu işaretler sözcükler, şekiller, harfler, sayılar veya ambalaj biçimleri olarak ortaya çıkabilir (SMK 4). Bu niteliği ile marka işlev olarak ürünler tüketicilere mesaj iletmek için kullanılan ticari işarettir¹. Söz konusu işaretler marka niteliğinde değerlendirilebiliyorsa bunlar marka başvurusuna konu olabilir ve tescil edilen marka sahibine birtakım haklar sağlar.

Marka hakkı kapsamında kişi ya da işletmelerin ticari alanda sahip olduğu haklar, ulusal ya da uluslararası ölçekte pazar paylaşımında büyük avantajlar sağlamaktadır. Markalar modern ticari yaşamda işletmelerin en önemli sermaye gücünü oluşturur. Markalar aynı zamanda işletmelerin prestij, gelir, itibar ve iş gücü olarak da en önemli değerini ifade eder². Dolayısıyla rekabet edilebilirliğin en önemli silahı olan markaların kullanımına yönelik hem ülkelerin iç hukukları hem de uluslararası kuruluş ve örgütlerince düzenlemeler yapılmış, bu kurallar uluslararası sözleşmelere konu edilmiş, hakların korunmasındaki asgari sınırlar tespit edilmiştir. Kuşkusuz ticaretin uluslararası boyutu iç hukukun ötesinde bu alanda düzenlemeler yapılması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

Ülkemiz ile Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) arasında ve 1964 yılında yürürlüğe giren ortaklık anlaşmasıyla birlikte Avrupa Birliği (AB) Türkiye ilişkileri farklı bir boyuta ulaşmış, bu ilişki 1987 yılından itibaren tam üyelik sürecini de kapsayacak şekilde devam edegelmiştir. Kuşkusuz siyasi ve konjonktürel nedenlerle bu ilişki inişli ve çıkışlı bir seyir izlese de genel olarak Türkiye AB ilişkileri olumlu yönde ilerleme trendini sürdürmüştür. Türkiye'nin AB ile uyum süreci ve nihayetindeki üyelik hedefi birçok farklı alanda düzenleme yapılmasını gerektirmiştir.

Nitekim Türkiye, bu süreçte kendi iç hukuku ile AB hukuku arasındaki farklılığı gidermek adına birçok düzenlemeler yapmış ve yapmaya devam etmektedir. Bu uyum sürecinin Türkiye'de pek çok yansıması olmakta birlikte siyasi, ekonomik, kültürel ve özellikle yargı alanında ciddi etki ve sonuçlar meydana getirmiştir. Türkiye, bulunduğu coğrafi konumunun da etkisiyle dünyanın bir-

¹ Özgür Arıkan, *Trade Mark Rights and Parallel Importation in the European Union* (On İki Levha 2016) 24.

² Esen Cam 'Avrupa Birliği Hukuku Uyarınca Markanın "Gerçek Kullanım" Problemi' (2016) 2 (2) Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 27, 28.

çok ülkesiyle özellikle Avrupa ülkeleri ve küresel ölçekteki kuruluş ve birliklerle ticari etkileşime girmekte, uluslararası ticaret kuralları çerçevesinde özellikle küresel ölçekteki birliklerin oluşturduğu yazılı kurallara göre iç hukukunu dizayn ederek bu alanda etkin bir rol oynamak istemektedir.

Ticaret alanındaki uyumlaşma sürecinin bir parçası olan fikri mülkiyet hukuku konularından birini oluşturan marka hukuku da bu süreçten nasibini almış, Türkiye bu alanda AB ve Avrupa ülke hukuklarından etkilenecek şekilde çeşitli düzenlemeler yapmıştır. Kuşkusuz söz konusu etkiler iç hukukta yasal düzenlemelere konu olduğu gibi doğrudan yargısal uygulamaları da şekillendirmiştir.

Çalışmamızda öncelikle AB marka hukukunun gelişim süreci ardından Türkiye’de marka hukuku alanında yaşanan gelişmeler ele alınacaktır. İlerleyen bölümde AB ve Avrupa’da bazı ülkelerin marka hukuku alanındaki gelişmelerin Türk Marka hukuku üzerindeki yasal ve yargısal uygulamalar üzerindeki etkileri incelenecektir.

I. AB Marka Hukukunun Gelişimi

A. Genel Olarak

AB Marka hukukunun gelişiminin değerlendirilebilmesi için öncelikle AB’nin kuruluş amacı ve yapısına değinmek gerekir. AB’nin temelini de oluşturan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu 18/4/1951’de Paris Antlaşması ile kurulmuştur. Paris anlaşması 23/7/1952’de yürürlüğe girmiş, Topluluk, Ağustos 1952’de faaliyetine başlamıştır³.

Paris Anlaşması esasen 50 yıl süre için geçerliydi. Dolayısıyla Anlaşma 23/7/ 2002 tarihinde yürürlükten kalkmıştır. Paris anlaşmasının imzalanmasından sonra üye ülkeler ekonomik birliktelik üzerinde yoğunlaşarak 25/3/1957’de Roma Antlaşmasını imzalamışlar ve AET’yi kurmuşlardır. Söz konusu anlaşma hükümleri Ocak 1958’de yürürlüğe girmiştir⁴.

Roma Anlaşması, AET’nin altı kurucu ülkesinin ticaret vasıtasıyla ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek, birlik oluşturarak sermaye, hizmet, insan ve malla-

³ Mehmet Nuri Tapan ‘Avrupa Birliği (AB) Hukukunun Kaynakları ve Ulusal Hukuka Etkileri, Avrupa Adalet Divanı’ 11 (3) Türkiye Barolar Birliği Dergisi 971, 973.

⁴ Yasemin Telli Üçler ‘Gümrük Birliğinden Sonra Türkiye-AB İlişkileri’ (2014) 14 (27) Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 204, 207.

rın serbest dolaşımına dayalı ortak bir pazar oluşturulmasını hedeflemiştir. Başka bir ifadeyle Anlaşma ile kurulan AET'nin görevinin, ortak pazar altında üye ülkelerin ekonomik politikaları uyumlaştırılarak istikrarı artırmak, üye ülke vatandaşlarının hayat standartlarını yükseltmek ve üye ülkeler arasında sıkı iş birliğini tesis etmek olduğu söylenebilir⁵.

Roma Anlaşması temelde ekonomik ve ticari amaçlar doğrultusunda kaleme alınmıştır. Yine anlaşma doğrultusunda üye devletler arasında gümrüğe ilişkin kısıtlamaların kaldırılması (vergi ve miktarla ilgili) Topluluk üyesi dışındaki ülkelere karşı ortak bir gümrük tarifesinin oluşturulması sağlanmıştır⁶.

Avrupa'nın bütünleşmesi amacı yönelik en önemli adım 7/2/1992 tarihli Maastricht Anlaşmasıdır. Söz konusu anlaşma ile AET'nin adı AB olarak değiştirilmiştir. Anlaşma 1/11/1993'te yürürlüğe girmiştir⁷. Bu anlaşma ile üye ülkeler arasındaki ekonomik ve ticari birlikteliğin ötesinde siyasi ve sosyal birliğe de geçiş yapılmıştır⁸. AB'ye yıllar içerisinde birçok ülke katılmış, en son İngiltere'nin 31/1/2020'de ayrılmasından sonra şu an AB çatısı altında 27 ülke bulunmaktadır.

Netice olarak ekonomik ve ticari amaçla başlayan birleşme süreci siyasi ve sosyal boyutu da barındıran devasa bir uluslararası birlikteliğe dönüşmüş, bu birlikteliğin gereği olarak AB özellikle ticari alanda kendi hukukunu oluşturmaya başlamıştır.

B. AB Marka Hukukunun Kaynakları

1. Genel Olarak

AB marka hukukunun kaynaklarını incelerken öncelikle Marka hukuku alanındaki mevzuatların atıf yaptığı kurucu anlaşmaların dikkate alınması gerekir. Birincil mevzuat olarak adlandırılan bu düzenlemeler AB'nin kuruluş işleyiş ve organlarıyla ilgili ana kuralların yer aldığı düzenlemeler olarak karşımıza çıkar.

AB müktesebatının AB kurumları tarafından ihdas edildiğine göre, öncelikle AB organizasyonunda farklı yetkilere sahip organların yapılarına kısaca değinmek gerekir. AB teşkilat yapısı içerisinde yer alan Avrupa Parlamentosu, doğrudan halk

⁵ Rıdvan Karluk, *Avrupa Birliği ve Türkiye* (Beta 2005) 56.

⁶ Üçler, (n 4) 207.

⁷ Anlaşma Başlığı "Provisions Amending the Treaty Establishing the European Economic Community with View to Establishing the European Community" şeklindedir <europa.eu> (Erişim tarihi: 12.10.2023).

⁸ Tapan, (n 3) 977.

tarafından seçilen üyelerden oluşan bir organdır. Konsey yasama yetkisini Avrupa Parlamentosu ile birlikte kullanır. Avrupa Parlamentosu ve Konsey'in onay verdiği düzenlemeler üye devletleri bağlayıcı niteliktedir. Avrupa Komisyonu, Yasama süreci ile ilgili işlemleri başlatan Birliğin yürütme organıdır. AB Komisyonu AB müktesebatını, bütçeyi ve programları uygular ve idari denetim görevini yerine getirir.

Avrupa Konseyi, AB'ye üye devletlerin menfaatlerinin temsil edildiği, üye devletlerin bakanlarından oluşur. Konsey, üye devletleri bağlayan yasal düzenlemeler yapabilir. Bu konuda yetkisini Avrupa Parlamentosu ile paylaşmaktadır. Bu açıdan Konsey Birliğin karar alma ve yasama organıdır. Konsey yasama tasarrufunda bulunurken Avrupa Birliği Komisyonu'nun hazırladığı taslaklar üzerinden değerlendirme yapar.

Avrupa Birliği Zirvesi, AB'ye üye devletlerin devlet başkanları veya başkanlarından oluşur. Zirve, AB'nin temel politikaları belirler. AB Zirvesinin yasama yetkisi yoktur. Ancak siyasi ağırlığı nedeniyle Birliğin organlarının faaliyetlerinin ana eksenini belirleyici özelliği vardır⁹.

AB müktesebatında yer alan yazılı kurallar ise birincil ve ikincil mevzuat olarak sınıflandırılabilir. Birincil mevzuat, Birliğin anayasası hükmündedir ve üye devletlerin anayasalarının üzerinde bir konumdadır. Yine bu anlaşmalara bağlı ek protokollerde aynı işleve sahiptir. Paris Anlaşması, Roma Anlaşması, Füzyon Anlaşması, 1987 tarihli Avrupa Tek Senedi, Maastricht Anlaşması örnek olarak sayılabilir¹⁰.

AB Marka hukukunun ikincil mevzuatı olarak Tüzük ve Direktifler sayılabilir. AB Komisyonu ve Bakanlar Konseyi, Roma Anlaşmasınının 189. maddesine göre Tüzük ve Direktif çıkarabilirler. Tüzükler genel düzenleme niteliğinde yayımlandıkları andan itibaren üye devletlerin hukukunda bağlayıcı olan normlardır. Tüzükler Birliğin Resmi gazetesinde yayımlanır. Yönergeler üye devletlerin mevzuatını belli konularda uyumlaştırmak üzere kurucu anlaşmalarda belirlenen şartlara uygun olarak AB Konseyi ya da Komisyonu tarafından çıkarılır. Üye devletler Yönergeye göre mevzuatlarında düzenleme yaparlar. Yine Birlik organlarının aldığı genel ve bireysel olarak ikiye tasnif edebileceğimiz kararlarda ikincil mevzuat olarak gösterilebilir¹¹.

⁹ Avrupa Birliği Başkanlığı 'Avrupa Birliği: Kurumlar', (2023) 1, 1 <ab.gov.tr> (Erişim tarihi: 12.10.2023).

¹⁰ Ruhi Tapan 'Avrupa Birliği (AB) Hukukunun Kaynakları ve Ulusal Hukuka Etkileri Avrupa Adalet Divanı' (1999) 10 (32) Sayıştay Dergisi 89, 102.

¹¹ Tapan, (n 10) 102.

AB Marka hukukunun en önemli kaynağı olan Tüzük ve Direktifler ile bunları yorumlayan AB Adalet Divanının işlevini ayrıca değerlendirmek gerekir.

2. Tüzük ve Direktifler

Yukarıda açıklandığı üzere Türkiye'nin AB ile özellikle 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi kararı¹² tarafından öngörülen Gümrük Birliği Anlaşması sonrası "*malların veya hizmetleri serbest dolaşımı*" gereği fikri mülkiyet ve haklarının korunması adına mevzuatının uyumlaştırılması için yapacağı düzenlemelerde Avrupa Birliği Marka Yönergesi ve Marka Tüzüğü hükümleri oldukça işlevsel bir hale gelmiştir¹³.

AB Marka hukukunun şekillenmesinde rol oynayan Direktif ve Tüzükler Avrupa Birliği'ne üye devletlerin iç hukuklarını uyumlaştırılması amacını taşıyan düzenlemeleridir. Direktifler temas ettiği alanda genel bir sınır belirlemekte, bu sınırlar içerisinde birlik üyelerine belli ölçülerde takdir alanı bırakılarak düzenleme yapma yetkisi tanınmaktadır. Söz konusu düzenlemelerin iç hukuklarda kanunlaşması belirli bir süreci gerektirmekte bu konuda ülkelere ek süreler verilebilmektedir. Tüzüklerin etki ve bağlayıcılığı Direktiflerden farklıdır. Tüzükler AB'nin yetkili organlarınca kabul edildikleri andan itibaren üye ülkelerin iç hukuklarını da bağlamaktadır. Tüzükler Direktifler gibi yorum yöntemiyle dahi değiştirilmeleri mümkün değildir¹⁴.

AB, direktif ve tüzük yöntemini uygulamaya başlamadan önce üye ülkelerin marka hukuklarının uyumlaştırılması için uluslararası anlaşma yapılışını yöntemini değerlendirmiş ancak etkinlik ve verim açısından strateji değişikliği yaparak söz konusu amacı gerçekleştirmek üzere Direktif ve Tüzük ihdas etmeye başlamıştır¹⁵.

¹² 1/95 sayılı Avrupa Topluluğu-Türkiye Ortaklık Konseyi Kararı 6 Mart 1995'te imzalanmış ve 1 Ocak 1996'da yürürlüğe girmiştir. Söz konusu anlaşmanın 31. maddesinde, "Taraflar fikri, sınai ve ticari mülkiyet haklarının yeterli ve etkili biçimde korunması ve uygulanmasını sağlamaya verdikleri önemi teyid ederler. Taraflar, ancak fikri mülkiyet haklarına Gümrük Birliği'ni oluşturan iki tarafta da eş düzeyde etkili koruma sağlanması halinde Gümrük Birliği'nin gereğini işleyebileceğini kabul ederler. Dolayısıyla 8. Ekte öngörülen yükümlülükleri yerine getirmeyi taahhüt ederler." şeklinde düzenleme yapılmıştır. Anlaşmanın 8. Ekinde ise Türkiye'nin yükümlülüklerinden bahsedilmiştir <mfa.gov.tr> (Erişim tarihi: 12.10.2023).

¹³ Kutlu Oytaç, *Karşılaştırmalı Markalar Hukuku* (2. Baskı Nobel 2002) 22.

¹⁴ Fulya Yapar 'Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Marka Olabilecek İşaretler' (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2018) 78.

¹⁵ Yapar, (n 14) 78.

AB nezdinde üye ülkelerin marka mevzuatlarını uyumlaştırma çalışmaları Avrupa Konseyi'nin 89/104 sayılı "*Üye Devletlerin Markalarla İlgili Mevzuatlarının Benzeştirilmesine Yönelik Birinci Direktifi*"¹⁶ ile başlamıştır¹⁷. Söz konusu Konsey Direktifi, Avrupa Birliği Marka hukukunda birlik oluşturma adına ilk yasama tasarrufudur. Avrupa Birliğine üye devletlerin marka hukukları bu Direktif ile uyumlaştırılmıştır¹⁸. 89/104 sayılı Direktif, Avrupa Birliği içerisinde tescilli markayla ilgili maddi hukukun uyumlaştırılması amacını taşımıştır¹⁹.

İlk yasama tasarrufu niteliğindeki 89/104 sayılı Direktif, üye devletlerde halihazırda geçerli olan ticari marka yasalarının, malların serbest dolaşımını ve hizmet sunma özgürlüğünü engelleyebilecek ve ortak pazarda rekabeti bozabilecek eşitsizlikler içermesi nedeniyle iç pazarın kurulması ve işleyişini de göz önüne alarak üye devletlerin yasalarını birbirine uyumlaştırılmasını amaçlamış, bu doğrultuda üye ülkelerin marka hukuku ile ilgili temel ilke ve esaslarını belirlemiştir. Direktif, bir Üye Devlette bireysel ticari marka, toplu marka veya garanti veya sertifikasyon markası olarak tescil başvurusuna konu olan mal veya hizmetlerle ilgili her tür ticari marka yönünden geçerli niteliğe haiz olacaktır²⁰.

89/104/AET sayılı Birinci Konsey Direktifi zamanla birçok değişikliğe uğramıştır. Bu değişikliklerin en kapsamlısı olan 2008/95/AT sayılı Konsey Direktifi²¹ 22/10/2008 tarihinde kabul edilmiştir. Söz konusu Direktif, üye Devletlerin ticari markalara ilişkin yasalarını uyumlaştırmak amacıyla düzenlenmiş 89/104/EEC sayılı Konsey Direktifinin içeriğini değiştirmiştir. Direktif üye devletlerin ticari marka yasalarının tam anlamıyla uyumlaştırılmasını amaçlamamakta üye ülkelerin iç pazarının işleyişini doğrudan etkileyen ulusal kanun hükümleriyle sınırlı tutulmasını yeterli görmektedir²².

¹⁶ 'First Council Directive 89/104/EEC of 21 December 1988 to approximate the laws of the Member States relating to trade marks' <eur-lex.europa.eu> (Erişim tarihi: 12.10.2023).

¹⁷ Burcu Bozkurt 'Markanın Dürüst Kullanımı' (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü 2020) 32.

¹⁸ Yapar, (n 14) 79-82.

¹⁹ Yapar, (n 14) 94.

²⁰ 89/104/EEC Article 1.

²¹ 'Directive 2008/95/EC of the European Parliament and of the Council of 22 October 2008 to approximate the laws of the Member States relating to trade marks' <eur-lex.europa.eu> (Erişim tarihi: 12.10.2023).

²² Bkz. Directive 2008/95/EC.

2008/95 sayılı Direktife göre, üye Devletler kendi mevzuatları çerçevesinde ticari markaların tescili, iptali ve geçersizliği ile ilgili usul hükümleri belirlemekte serbesttir. Uyumlaştırma gereği istenilen hedeflere ulaşılması, tescilli bir ticari markanın elde edilmesi ve korunmasına ilişkin koşulların genel olarak tüm Üye Devletlerde aynı olması ile mümkündür. Direktifte üye ülkelerin marka hukuku alanındaki uyumunun sağlanması adına yapılması gerekenler de belirlenmiştir. Direktife göre, mal ve hizmet dolaşımını kolaylaştırmak amacıyla bütün üye devlet hukuklarında tescilli ticari markaların aynı korumadan yararlanmasını sağlamak gerekir. Direktifte marka hukuku alanındaki meselelere işaret edilerek ispat yükümlülüğü ile ilgili hususun üye devletlerin kendi hukukunun konusu olduğu ifade edilmiştir.

Direktife göre, üye Devletler Sınai Mülkiyetin Korunması ile ilgili olarak Paris Sözleşmesi hükümlerine tabidir. Direktif hükümleri söz konusu Sözleşmenin hükümleriyle uyumlu olmalıdır ve bu hükümler, üye devletlerin Paris Sözleşmesi'nden kaynaklanan yükümlülüklerine halel getiremez²³. 2008/95 sayılı Direktif, daha önce Hollanda, Belçika, ve Lüksemburg marka mevzuatını uyumlaştıran Benelüks Marka Kanunu'ndan²⁴ etkilenmiştir²⁵.

AB sınırları içerisinde geçerli olacak şekilde yapılacak tek bir tescil başvurusunun tüm üye ülkelerde etkili olacak şekilde bir topluluk markasının oluşturulması 1993 yılında kabul edilen 40/94 sayılı Konsey Tüzüğü²⁶ ile gerçekleşmiştir²⁷.

Söz konusu Tüzük, işletmelerin ürün ve hizmetlerinin tüm Topluluk genelinde, ülke sınırlarına bakılmaksızın aynı yöntemlerle ayırt edilmesini sağlayan ve tüm üye devletlerde doğrudan geçerli olan tek tip bir Topluluk hukukuna

²³ Bkz. Directive 2008/95/EC.

²⁴ Benelüks ülkeleri olan Belçika Hollanda Lüksemburg 1958 yılında Benelüks Ekonomik Birliğini kurmuşlar, Benelüks Ticari Marka Kanunu 1978 yılında yürürlüğe girmiş ve üye ülkelerin ticari marka kanunlarını ilga etmiştir. Bkz. Emriye Özlem Şeker 'A Comparison of Trademark Laws In European Union and Turkey Against Dilution of Trademarks', (2013) 6 (1) Ankara Barosu Dergisi 81, 88. Benelüks Ticari Marka Kanunu Fikri mülkiyet konusunda Benelüks Birliği tarafından ihdas edilmiştir. Mevcut Kanun 1/6/2018 tarihinde yürürlüğe girmiş ve AB birliği üye ülkelerin markalarının karşılıklı korunmasını sağlayan 1971 tarihli Benelüks Marka Kanununu değiştirmiştir. <worldtrademarkreview.com> (Erişim tarihi: 12.10.2023).

²⁵ Şeker, (n.24) 88.

²⁶ '31994R0040 Council Regulation (EC) No 40/94 of 20 December 1993 on the Community trade mark' <eur-lex.europa.eu> (Erişim tarihi: 12.10.2023).

²⁷ Bozkurt, (n 17) 32.

tabi markaların oluşturulmasını hedeflemiştir. Oluşturulan bu markalara ilişkin haklar tescille elde edilebilmektedir. Topluluğun, tüzel kişiliğe sahip ve Tüzük ile kendisine verilen yetkiyi kullanan Topluluk Marka Ofisi (OHIM, sonra EUIPO) kurulacak, bu organ Topluluk hukuku çerçevesinde faaliyet gösterecektir. Tüzük'te ayrıca ofis kararlarına karşı itiraz ve temyiz yolları da öngörülmüştür²⁸.

40/94 sayılı Konsey Tüzüğü'ne göre yapılacak marka başvurusuyla, AB sınırları içerisinde tüm üye devletlerde geçerli tescil belgesi alınabilecektir. Bunun gibi Türk vatandaşlarının da topluluk markası tescil ettirebilmesi ve marka haklarının AB çerçevesinde güvence altına alınması mümkün olmaktadır.

Topluluk markası ile birlikte AB sınırları içerisinde bireylerin ülke mevzuatlarına bağlı olmadan AB üyesi ülkeler içerisinde işlemleri tekrarlama gereği olmaksızın tek bir merkezden marka işlemlerini yapabilmeleri mümkün hale gelmiştir²⁹. Söz konusu sistem AB sınırları içerisinde markasını korumak isteyen kişi ya da işletmelerin üye ülkelerin yetkili kuruluşlarına başvurmak yerine tek bir başvuru ile markaların Topluluk markası güvencesine kavuşturmasını sağlamaktadır. Söz konusu faaliyetler OHIM bünyesinde gerçekleştirilecektir³⁰.

Söz konusu Tüzüğün uygulanmasına ilişkin 2868/95³¹, 2869/95³² ve 216/96³³ sayılı Komisyon Yönetmelikleri çıkarılmış³⁴, Topluluk Marka Tüzüğü zaman içerisinde birçok değişikliğe uğramış ve nihayet 207/2009 sayılı Konsey Tüzüğü³⁵ yürürlüğe girmiştir.

²⁸ Bkz. Council Regulation (EC) 40/94.

²⁹ Eren Başer 'Marka Tescilinde Benzerlik ve Karıştırılma İhtimali Kavramları ile Bu Kavramların Farklı Ülke Sistemleri ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi' (Uzmanlık Tezi, Türk Patent Enstitüsü 2014) 98.

³⁰ Necati Meran, *Marka Hakları ve Korunması* (Seçkin 2015) 27.

³¹ '31995R2868 Commission Regulation (EC) No 2868/95 of 13 December 1995 implementing Council Regulation (EC) No 40/94 on the Community trade mark', <eur-lex.europa.eu> (Erişim tarihi: 5.8.2023).

³² '31995R2869 Commission Regulation (EC) No 2869/95 of 13 December 1995 on the fees payable to the Office for Harmonization in the Internal Market (Trade Marks and Designs)', <eur-lex.europa.eu> (Erişim tarihi: 5.8.2023).

³³ Commission Regulation (EC) No 216/96 of 5 February 1996 <eur-lex.europa.eu> (Erişim tarihi: 12.10.2023).

³⁴ European Union Trade Mark Legal Texts/Previous Legislation <euipo.europa.eu> (Erişim tarihi: 12.10.2023).

³⁵ 'Council Regulation (EC) No 207/2009 of 26 February 2009 on the Community trade mark' <eur-lex.europa.eu> (Erişim tarihi: 12.10.2023).

207/2009 sayılı Tüzük, ekonomik faaliyetlerin Topluluk çapında uyumlu bir şekilde ve sürekli olarak gelişmesini ve dengeli genişlemeyi, AB içerisinde tek pazar oluşturulabilmesi için mal ve hizmetlerin serbest dolaşımının önündeki engellerin kaldırılmasını ve rekabetin bozulmasını engelleyecek düzenlemelerin yapılmasını, işletmelerin imalat ve mal dağıtımında veya hizmet sağlamada faaliyetlerini Topluluk ölçeğine uyarlamalarına imkan tanınmasını, bu amaçlarla, işletmelerin ürün ve hizmetlerinin tüm Topluluk genelinde, sınırlara bakılmaksızın aynı yöntemlerle ayırt edilmesini sağlayan markaların oluşturulmasına imkan verilmesini bu suretle tüm Üye Devletlerde doğrudan geçerli olan tek tip bir Topluluk hukuku tarafından yönetilen ticari markalar oluşturulması gerektiğini belirtmiştir.

207/2009 sayılı Tüzük'te ticari markalara ilişkin Topluluk hukukunun, Üye Devletlerin ticari markalara ilişkin kanunların yerine geçmeyeceği, Topluluk düzeyinde ticari markalarının korunmasından yararlanmak istemeyen teşebbüsler için ulusal markaların gerekli olmaya devam edeceği, Topluluk ticari markalarının korunmasını güçlendirmek için üye devletlerin kendi ulusal sistemlerini göz önünde bulundurarak Topluluk ticari markalarının geçerliliği ve bu markalara tecavüz konularında yetkili olan ilk derece ve istinaf mahkemelelerinin görevlendirmeleri gerektiği ifade edilmiştir³⁶.

207/2009 sayılı Tüzükle Topluluk Markası konusunda tescil usulü belirlenmiş ve bu tescilin Birlik üyesi ülkelerde aynı etkiyi meydana getirmesi sağlanmıştır³⁷.

Avrupa Parlamentosu 16/12/2015 tarihli kararlarıyla 2015/2424 sayılı Konsey Tüzük³⁸ ve 2015/2436 sayılı Direktifi³⁹ kabul etmiştir. 2015/2424 sayılı Tüzük, 14/6/2017 tarih 2017/1001 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü⁴⁰ ile yürürlükten kaldırılmıştır⁴¹.

³⁶ Bkz. Council Regulation (EC) No 207/2009.

³⁷ Yapar, (n 14) 83.

³⁸ 'Regulation (EU) 2015/2424 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2015', Söz konusu Tüzük ile Topluluk ticari markasına ilişkin (EC) 207/2009 sayılı Konsey Tüzüğü ve Topluluk ticari markasına ilişkin (EC) 40/94 sayılı Konsey Tüzüğünü uygulayan (EC) 2868/95 sayılı Komisyon Tüzüğü değiştirilmiş, İç Pazarda Uyumlaştırma Ofisine ödenecek ücretlere ilişkin (EC) 2869/95 sayılı Komisyon Tüzüğünü yürürlükten kaldırılmıştır. <eur-lex.europa.eu> (Erişim tarihi: 12.10.2023).

³⁹ 'Directive (EU) 2015/2436 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2015 to approximate the laws of the Member States Relating to Trade Marks' <eur-lex.europa.eu> - (Erişim tarihi: 12.10.2023).

⁴⁰ 'Regulation (EU) 2017/1001 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 on the European Union trade mark', <eur-lex.europa.eu> (Erişim tarihi: 12.10.2023).

2015/2424 sayılı AB Marka Tüzüğü'nün birinci paragrafında, 2009 yılında 207/2009 sayılı Konsey Tüzüğü olarak kodlanan 40/94 sayılı Konsey Tüzüğü'nün, Birliğin her seviyesinde ticari markalarda koruma sağlayan Avrupa Birliği'ne özgü bir ticari marka koruma sistemi oluşturduğu, buna paralel olarak 2008/95 sayılı Direktif ile kodifiye edilen ve 89/104 sayılı Direktif ile uyumlaştırılan ulusal ticari marka sistemlerine göre de her üye devlette her seviyede ticari markaları koruma sisteminin mevcut olduğu ifade edilmiştir.

Söz konusu Direktifle 207/2009 Sayılı Tüzüğün (AT) terminolojisi güncellenerek OHIM'in adı iç pazarda yürütülen fiili çalışmaları (ticari markalar ve tasarımlar) daha iyi yansıtmak için, *AB Fikri Mülkiyet Ofisi* (EUIPO) şeklinde değiştirilmiştir.

Direktif, AB marka sistemindeki iyileştirmeler ve değişikliklere paralel olarak, ulusal marka yasaları ve uygulamaların daha fazla uyumlaştırılması ve markalar için mümkün olduğunca eşit koşulların yaratılması için uygun olduğu ölçüde AB marka sistemi ile uyumlu hale getirilmesini ve Birlik genelinde ticari markaların tescili ve korunmasının etkinliğinin sağlanmasını amaçlamış, AB Marka hukukuyla ilgili bir çok ilke belirleyerek 207/2009 sayılı Direktif hükümlerini değiştirmiş ve güncellemiştir⁴².

AB Marka hukukunun yürürlükte olan düzenlemelerinden birisi olan 2015/2436 sayılı Direktif, açıklık sağlamak amacıyla 2008/95/EC sayılı Direktifinde birtakım değişiklikler yapmış söz konusu Direktifi yeniden düzenlemiştir. Yeni Direktif 2016 yılının başlarında yürürlüğe girmiş ve önceki Direktifi 15/12/2019'da yürürlükten kaldırmıştır⁴³. Direktif, ulusal ve Birlik düzeyinde ticari marka sistemlerinin bir arada bulunması ve dengede olmasının Birliğin fikri mülkiyet korumasının temel yaklaşımı olduğunu vurgulamıştır.

Direktif, Avrupa Birliğinde ticari markaların edinilmesi ve korunmasını kolaylaştırmak için, 2008/95 sayılı Direktif tarafından elde edilen sınırlı yakınlaştırma kapsamının ötesine geçmenin gerekli olduğunu, Birlik genelinde marka tescillerinin yapılması ve yönetilmesini kolaylaştırmak amacıyla, maddi hukuk ve usul hukuku kurallarının yakınlaştırılmasının esas olduğunu, bu nedenle, Üye Devletlerde ve AB ticari marka sisteminde ticari marka tescili alanındaki temel usul kurallarının uyumlu hale getirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

⁴¹ Bozkurt, (n 17) 33.

⁴² Regulation (EU) 2015/2424.

⁴³ Tom Sourfield, Annual Review of the Trademark Law (2018) 109 The Trademark Reporter 443.

2015/2436 sayılı Direktifte ticari markalarda hukuki kesinlik ve belirliliği sağlamak adına üye devletlerde ticari markaların tescil prosedürünün verimli ve şeffaf olarak yürütülmesi, marka başvurusu kapsamındaki mal ve hizmetlerin sınıflandırılması konusunda üye devletlerin aynı kuralları takip etmesi gerektiği vurgulanmıştır. Direktif üye devletler ve Benelüks Fikri Mülkiyet Ofislerinin, malların sınıflandırılması ile ilgili olarak kendi idari uygulamalarını yansıtan bir liste oluşturulmasının gerekli olduğunu belirtmiştir. Direktif ayrıca üye devletlerin, TRIPS'e bağlı olduğunu ifade etmiştir⁴⁴. Direktif daha önceki Direktifte tespit edilen ilke ve esaslarda değişiklikler yaparak AB Marka hukukunun güncel kaynaklarından olarak yürürlüğünü devam ettirmektedir.

Halen yürürlükte olan 14/6/2017 tarihli ve 2017/1001 sayılı Tüzük önceki düzenlemeleri iptal etmek yerine toplumsal ihtiyaçlara göre küçük değişiklikler yaparak yeni bir kodifikasyon oluşturulması yoluna gitmiştir⁴⁵. Başka bir ifadeyle 207/2009 sayılı Tüzük'ün maddeleri tamamen iptal edilmemiş, bazı maddelere değiştirilmeksizin bu Tüzükte de yer verilmiştir.

2017/1001 sayılı Tüzük'ün yürürlüğe girmesinden önce 2017/1430 sayılı Komisyon Tüzüğü⁴⁶ ile 2017/1431 sayılı Uygulama Tüzüğü⁴⁷ çıkarılmıştır. 2017/1001 sayılı Tüzük'e uyumlu olması ve tamamlaması amacıyla 2018/625 sayılı Yetki Devrine Dayanan Komisyon Tüzüğü⁴⁸ ve 2018/626 sayılı Uygulama Tüzüğü⁴⁹ yürürlüğe girmiş ve 2017/1430 ve 2017/1431 sayılı Tüzükler ilga edilmiştir⁵⁰.

2018/625 sayılı Tüzük, daha şeffaf ve hakkaniyet çerçevesinde modern bir AB marka hukuku sistemi oluşturmak için EUIPO nezdinde yapılan başvuru ve itiraz yollarına ilişkin usul kuralları ile iptal ve hükümsüzlük kararları ve delillerin sunumu ispat vasıtalarına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Ayrıca EUIPO

⁴⁴ Bkz. Regulation (EU) 2015/2436.

⁴⁵ Yapar, (n 14) 81.

⁴⁶ 'Comission Delegated Regulation (EU) 2017/1430 of 18 May 2017', <eur-lex.europa.eu> (Erişim tarihi: 12.10.2023).

⁴⁷ 'Comission Implementing Regulation (EU) 2017/1431 of 18 May 2017' <eur-lex.europa.eu> (Erişim tarihi: 12.10.2023).

⁴⁸ 'Comission Delegated Regulation (EU) 2018/625 of 5 March 2018' <eur-lex.europa.eu> - (Erişim tarihi: 12.10.2023).

⁴⁹ 'Comission Implementing Regulation (EU) 2018/626 of 5 March 2018' <eur-lex.europa.eu> (Erişim tarihi: 12.10.2023).

⁵⁰ Elanur Tamer 'Marka Hukukunda Kullanım İspatı' (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2021) 23.

İtiraz Kurulu'nun 2017/1001 sayılı Tüzük kapsamındaki işlevi sözlü yargılamaya ilişkin hususlar da tespit edilmiştir⁵¹.

2018/626 sayılı Tüzükte ise Avrupa Birliği Fikri Haklar Ofisi'ne yapılacak marka tescil başvurularında idari prosedürü azaltmak ve başvuru işlemlerini kolaylaştırmak hedeflenmiştir. Bu kapsamda marka başvurusunun kapsamı ve detayı, tescil belgesinin formatı ve içeriği, marka başvurularında başvuru koşulları, gerekli belgelerin içeriği düzenlenmiştir⁵².

Yukarıda da izah edildiği gibi 2017/1001 sayılı Tüzük daha önceki mevzuatın üzerine bina edilerek yapılmış bir düzenlemedir. Başka bir ifadeyle 207/2009 sayılı Tüzüğü değiştiren 2015/2424 sayılı Tüzük, 2017/1001 sayılı Tüzük metnini oluşturmuştur. 2017/1001 sayılı Tüzük'te kapsamlı değişiklikler yapılarak yeni düzenlemeler ihdas edilmiştir. Söz konusu yenilikler marka hakkının sağladığı hukuki korumayı Birlik bünyesinde güçlendirmek ve üye devletlerin arasındaki koordinasyonu gerçekleştirmek adına yapılmıştır. Tüzük'te yer alan düzenlemelerden birisi AB marka hukukundan doğan uyumsuzluklar için bir alternatif çözüm yeri olarak tahkim merkezi kurulmasına ilişkindir. Ancak bu uygulama hayata geçmemiştir⁵³.

2017/1001 sayılı Tüzük kapsamında AB Marka hakkı ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin Avrupa Birliği Fikri Mülkiyet Ofisi'nin (EUIPO) kurulması (md.2) marka olabilecek işaretler (md.4), mutlak ve nisbi ret nedenleri (md.7), öncelik ilkesi (md.9) gibi konular ve başka konularda değişiklikler yapmıştır⁵⁴.

3. ABAD Kararları

Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD), AB'nin yargı organı olup, temel işlevi AB hukukunun Birlik sınırları içerisinde yeknesak bir şekilde uygulanmasını sağlamaktır. Roma Anlaşması'nın 164. maddesine göre kurulan ABAD, AB hukukunun etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak, AB organlarının faaliyetlerinin hukuk düzenine uygun olup olmadığını denetlemek, AB hukukunu yorumlamak ve Birlik içerisinde çıkan hukuki uyumsuzlukları Birlik hukukuna göre çözmek gibi görevleri vardır. ABAD'ın yetkisi kesin ve bağlayıcıdır⁵⁵.

⁵¹ Tamer, (50) 23 dn.131.

⁵² Tamer, (50) 23.

⁵³ Yapar, (15) 81.

⁵⁴ Regulation (EU) 2017/1001.

⁵⁵ Tapan, (n 10) 116.

ABAD, söz konusu yetkiyi kurucu anlaşmalara dayanarak kullanır. Diğer alanlarda ise Topluluk hukukunun uygulanması ile ilgili sorunlar üye devletlerin yargı organları tarafından çözülür. Üye ülke yargı organları Topluluk hukukunun uygulanmasından sorumlu yargı organı olarak görev yaparlar ve Topluluk hukukunun yorumunu gerektiren hususları bekletici sorun yaparak AET Anlaşmasının 234. madde gereği Adalet Divanı önüne getirebilirler⁵⁶.

Başka bir ifadeyle ABAD, AB üyesi ülkeler nezdinde görevli mahkemelerce uyuşmazlıkların çözümünde uygulanacak AB hukukunun nasıl yorumlanması gerektiği ile ilgili karar vermektedir. Bu suretle benzer meselelerde üye ülke mahkemelerince aynı şekilde yorumlanması amaçlanmaktadır⁵⁷.

ABAD'ın kararlarının zorla icrası AB müktesebatında düzenlenmemiştir. Yani kararların üye devletlerde doğrudan icra edilmesi mümkün değildir. Eda davalarının uygulanması hususunda AB hukuku üye devletlerin hukukuna atıf yapmıştır. ABAD kararın üye devletlerde uygulatmak isteyen kişilerin milli hukuklarda tanıma ve tenfiz kararı almaları gerekir⁵⁸. ABAD kararlarının, Türk marka hukukunu sürekli etkilediği ve belli bir form ve disipline girdirdiği de açıktır.

ABAD'ın, AB üyesi ülkelerin iç hukuklarında AB hukukunun uygulanması gereken uyuşmazlıklarda, yorumlanması gereken meselelerle ilgili olarak değerlendirme yapma yetkisi bulunmaktadır. Bu işlev bütün üye ülkelerce AB hukukunu yorumlamasındaki yeknesaklığı sağlama açısından önemlidir.

II. Türk Marka Hukukunun Gelişimi ve Kaynakları

A. Birinci Evre

Türk marka hukukunun gelişimi açısından Osmanlı Devleti dönemindeki çalışmalarından başlayarak, 1995 yılına kadar geçen süreyi Birinci Evre olarak nitelendirmek mümkündür. Bu sürecin temel özelliği çeşitli yasal düzenlemeler yapılmış olmakla birlikte uygulamanın ve dolayısıyla marka hukukunun gereken gelişimi göstermediği dönemler olmasıdır.

⁵⁶ Sanem Baykal 'Avrupa Birliği Anayasalaşma Sürecinde Adalet Divanı'nın Rolü: Divanın Ulusal Mahkemelerle İlişkileri ve Yorum Yetkisinin Sınırları Bağlamında Bir Analiz', (2004) 4 (1) Avrupa Çalışmaları Dergisi 121, 122.

⁵⁷ Emir Yakın 'Sınai Mülkiyet Kanunu Uyarınca Marka Hakkının Uluslararası Tükenme İlkesi' (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2020) 75.

⁵⁸ Tapan, (n 10) 121.

Türk hukukunda marka ile ilgili yapılan düzenlemeler Osmanlı Devleti döneminde başlamıştır. Bu dönemde marka ile ilgili ilk kabul edilen mevzuat 1872'de yürürlüğe giren Alâmet-i Farika Nizamnamesi olmuştur. Bu düzenleme, 1888 tarihli "*Fabrikalar Malumatı ile Eşyayı Ticariyeye Mahsus Alâmeti Farikalara Dair Nizamname*" ile değiştirilmiştir⁵⁹, bu konuda 23/6/1857 tarihli Fransız kanunundan esinlenilmiştir.

Bu Alâmeti Farika Nizamnamesine 20/5/1955 tarih ve 6591 sayılı kanun ile bazı ek hükümler getirilmiştir⁶⁰, nihayet Nizamname 1965 tarihli 551 sayılı Markalar Kanunu⁶¹ ile yürürlükten kaldırılmıştır⁶². 551 sayılı Markalar Kanunu Cumhuriyet döneminin marka hukuku alanındaki ilk bağımsız düzenlemesidir.

B. İkinci Evre

Türkiye'de fikri mülkiyet hukuku 1995 tarihli KHK'lar ile⁶³ farklı bir evreye girmiştir. Bu mevzuat 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı doğrultusunda AB mevzuatı dikkate alınarak hazırlanmıştır. Söz konusu KHK, 4113 sayılı Yetki Kanunu dayanılarak Bakanlar Kurulunca çıkarılmıştır. Bakanlar Kurulu 551 sayılı Kanun'un cezai hükümler içeren 51., 52. ve 53. maddeleri dışında tüm hükümlerini ilga etmiştir. 551 sayılı kanunun cezai hükümleri 556 sayılı KHK'ya 4128 sayılı kanunla eklenen düzenleme uyarınca yürürlükten kaldırılmış ve 551 sayılı Kanun'un varlığı tamamen sona ermiştir⁶⁴.

556 sayılı KHK ekseriyetle AB mevzuatı ve uluslararası sözleşmelerden yararlanılarak hazırlanmıştır. 556 sayılı KHK'nın ceza hükümleri Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir⁶⁵. İptal kararları nedeniyle markalarla ilgili davalar ortadan kaldırılmış, sorunu gidermek için markalara ilişkin cezai hükümleri düzenleyen 21/1/2009 tarih ve 5833 sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir⁶⁶.

⁵⁹ Hayrettin Çağlar, *Marka Hukuku* (Adalet 2013) (n 1) 3.

⁶⁰ RG 27.5.1955/9013.

⁶¹ RG 12.3.1965/11951.

⁶² Orhan Sekmen, *Markanın Hükümsüzlüğü ve Hukuki Sonuçları* (Bilge 2013) 25.

⁶³ RG 8.6.1995/22326.

⁶⁴ İsa Başbüyük, *Marka Hakkının İhlalinden Doğan Cezai Sorumluluk* (Adalet 2018) 21.

⁶⁵ Anayasa Mahkemesinin E. 2015/49, K. 2015/46 ve E. 2016/148, K. 189 sayılı kararlarında 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 14. ve 16. maddesinin beşinci fıkrasının, Anayasa'nın 2., 13., 35., 48. 91. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal etmiştir.

⁶⁶ Türk Patent Enstitüsü, Ulusal Fikri Haklar Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2015-2018 Kasım 2014), s. 16 <turkpatent.gov.tr> (Erişim tarihi: 12.10.2023).

Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararının gerekçesinde belirtildiği gibi KHK ile düzenlenmesi yasak olan alanlarda (mülkiyet hakkı ya da cezai hükümler gibi) kural ihdas edilmesinin Anayasaya aykırı olması nedeniyle kanun koyucu marka hukuku alanında kanun hükmünde kararname ile düzenlenmesine son vermiştir⁶⁷.

556 sayılı KHK'nın yürürlükte olduğu dönemde KHK hükümlerinin uygulanmasını göstermek için uygulama yönetmeliği⁶⁸ çıkarılmış, Türk Patent Enstitüsü tarafından Marka Tescil Başvurularına Ait Mal ve Hizmetlerin Sınıflandırılmasına İlişkin Tebliğ (TPE: 2012/3)⁶⁹ yayımlanmıştır.

Türkiye özellikle Gümrük Birliği anlaşmasından sonraki süreçte Markalar hukuku alanında yapılan düzenlemelerde uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükler çerçevesinde hareket ederek AB müktesebatı ile de uyumlu mevzuat çalışmalarına hız vermiştir.

Gümrük Birliğine ilişkin Ortaklık Konseyi kararı gereği yukarıda bahsedilen yasal düzenlemeler ile marka hukukunun bugünkü alt yapısı tesis edilmiştir. Yine Türkiye bu süreçte Başbakanlık tarafından çıkarılan 2008/7 sayılı genelgele ile konuya ilişkin koordinasyon kurulu kurulmuştur⁷⁰.

Türkiye'nin bu yöndeki politika değişikliği yani genel olarak marka hukuku da dahil olmak üzere ticari alanda yaptığı düzenlemelerde uluslararası anlaşmalar ve AB müktesebatını esas alması uluslararası ticaretin bir parçası olarak bu alandaki rekabet gücünü artırmaya yönelik bir anlayışın sonucudur.

Gelinen süreçte marka hukuku alanında 22/12/2016 tarih ve 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kabul edilmiştir⁷¹. Kanunun amacı 1. maddesinde, "*marka, coğrafi işaret, tasarım, patent, faydalı model ile geleneksel ürün adlarına ilişkin hakların korunması ve bu suretle teknolojik, ekonomik ve sosyal ilerlemenin gerçekleştirilmesine katkı sağlamak*" şeklinde belirtilmiştir.

⁶⁷ Nitekim 6769 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde bu durum "Sınai mülkiyet hakları alanında söz konusu olabilecek muhtemel iptaller nedeniyle ortaya konulabilecek sorunların ve hak kayıplarının ortadan kaldırılması ihtiyacı, kanun hükmünde kararnamelerin bir an önce kanunlaşmasını gerekli kılmıştır" şeklinde açıkça ifade edilmiştir.

⁶⁸ 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulamasına Dair Yönetmelik, RG 9.4.2005/25781.

⁶⁹ RG 25.12.2012/28508.

⁷⁰ Ulusal Fikri Haklar Strateji Belgesi ve Eylem Planı, s. 3-6.

⁷¹ RG 10.1.2017/29944.

Kanun, 556 sayılı KHK'nın yanından yine fikri ve sınai mülkiyet alanında düzenleme yapan 551, 554, 555 ve 566 sayılı KHK'ları yürürlükten kaldırmıştır (SMK 191). 6769 sayılı Kanun'un markaya ilişkin hükümleri çoğunlukla 556 sayılı KHK'dan alınmıştır⁷². Doktrinde 6769 sayılı Kanun'un özgün bir düzenleme olmadığı AB müktesebatına uyum sağlamak adına, mevcut düzenlemeleri tadil eden bir kanun olduğu belirtilmiştir⁷³.

6769 sayılı Kanunla birlikte uygulama yönetmeliği⁷⁴ ve sınıflandırma tebliği de (TPE 2016/2)⁷⁵ çıkarılmıştır.

III. AB Hukukunun Türk Marka Hukukuna Etkileri

A. Genel Olarak

Türkiye AB ile ilişkisini ortaklık statüsü ile başlatmış, yaklaşık 24 yıl süren bu süreç 1987 yılından itibaren tam üyelik müzakeresine dönüşmüş ve halen devam etmektedir. Söz konusu süreç başladığı günden bu yana bir takım hak ve yükümlülükleri beraberinde getirmiştir. AB Marka Hukukunun Türk Marka Hukukuna etkisini Türkiye'nin AB'ye üyelik süreci dikkate alınmadan ele alınması mümkün değildir.

Türkiye Gümrük Birliği Anlaşması ile birlikte AB'ye karşı birtakım taahhütlerde bulunmuştur. Gümrük Birliği Anlaşmasının *Yasaların Uyumlaştırılması* başlıklı IV. Kısımının *Fikri, Sınai ve Ticari Mülkiyetin Korunması* başlıklı 1. Bölümünde düzenlenen 31. Maddesinde, fikri mülkiyet hakları ile ilgili olarak Türkiye'nin Anlaşmanın 8. Ekinde öngörülen yükümlülükleri yerine getirmeyi taahhüt ettiği belirtilmiştir (m.31).

Gümrük Birliği Anlaşmasının Ek 8'in de Türkiye'nin uymakla yükümlü olduğu uluslararası anlaşmalar ve AB Mevzuatı ile ilgili hükümler yer almaktadır. Ek 8'in 1. maddesinde, tarafların, Uruguay Konferansı'nda akdedilen Fikri Mülkiyet Haklarının Ticaretle Bağlantılı Yönlerine İlişkin Anlaşma'dan (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights - TRIPS) doğan yükümlülüklerine atfettikleri önemi teyit ettikleri, Türkiye'nin TRIPS'i, hükümleri yürürlü-

⁷² Başbüyük, (n 64) 22.

⁷³ Ünal Tekinalp 'Sınai Mülkiyet Kanunu'nun Öne Çıkan Yenilikler' in Feyzan Hayaal Şehirali Çelik (ed) 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu (2017) 8.

⁷⁴ RG 24.4.2017/30047.

⁷⁵ RG 30.12.2016/29934.

ğe girdiği tarihten itibaren uygulanacak şekilde ve üç yıl içinde uygulamaya koymayı taahhüt ettiği ifade edilmiş⁷⁶, Anlaşmanın Ek 8, 3. maddesinde Türkiye'nin Gümrük Birliği Kararı yürürlüğe girmeden önce mal ve hizmetlerin sınırlandırılmasına dair Nice Anlaşması'na katılacağı kararlaştırılmış, Ek 8'in 4. maddesinde ise Türkiye'nin fikri mülkiyet hakları ihlallerine karşı sınırda korumaya dair hükümleri yürürlüğe koyacağı belirtilmiş ve nihayet Ek 8'in 7. maddesinde ise markaların uluslararası tescili ile ilgili Madrid Anlaşmasına kararın yürürlüğe girmesini müteakip üç yıl içinde katılmamız kararlaştırılmıştır.

AB kendi marka hukukunu üye ülkeler ile üyelik müzakere sürecini yürüttüğü ülkelere ihraç etmek suretiyle daha küresel bir rol oynaması için bir fırsat elde edebilirken aynı zamanda, bu alanda daha fazla dış etkiye maruz kalabilecektir. TRIPS ve Paris Sözleşmesi kapsamında ticari marka kanununun uyumlaştırılması, AB içindekinden çok daha ılımlı gerçekleşmiştir.

Marka hukuku alanındaki mevzuat 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı uyarınca AB mevzuatı ile uyumlu hale getirilmiştir. Türkiye taahhüdüne bağlı olarak iç hukukunda AB müktesebatı ve uluslararası sözleşme hükümleri çerçevesinde düzenlemeler yaparken mevzuatı uygulamakla görevli olan yargı makamları da kararlarında özellikle mevzuatın açık olmadığı durumlarda hukuki meseleleri söz konusu AB ve uluslararası mevzuat hükümleri çerçevesinde yorumladığı görülmektedir. Dolayısıyla AB müktesebatının Türk marka hukukuna etkilerinin mevzuat ve yargı kararları düzeyinde ele alınması gerekir.

B. Türk Marka Mevzuatı Yönünden Etkileri

1. Genel Olarak

Türkiye'nin 1995 yılından itibaren mevzuatında yaptığı değişikliklerde sık sık uluslararası anlaşma ve AB Marka hukuku kaynaklarına ve hatta Avrupa ülke hukuklarına atıf yapılmaktadır.

Anayasa'nın 90/5. maddesine göre, usulüne uygun olarak onaylanan uluslararası anlaşmalar iç hukukun bir parçasıdır. Bu anlaşmalar arasında ülkemiz

⁷⁶ Markalarla ilgili uluslararası anlaşmaların bazıları fikri mülkiyet hukukunun tamamına yönelik iken ki TRIPS WIPO buna örnektir. İkinci grup anlaşmalar ise fikri mülkiyet konularının tamamını kapsamsa da markaya has değildir. Üçüncü grup anlaşmalar ise sadece Markaya yönelik anlaşmalardır. Örnek olarak Madrid Anlaşması, Nis veya Viyana Anlaşması Singapur Sözleşmesidir. Ali Paslı, *Uluslararası Anlaşmaların Türk Marka Hukukununun Esasına Etkileri* (Vedat 2014) 55.

marka hukuku üzerinde doğrudan etkisi olanlar da vardır. Gümrük Birliği sürecinde AB'nin kendi müktesebatının yanında açıkça atıfta bulunduğu ve Türkiye'nin taraf olma yükümlülüğü altına girdiği uluslararası anlaşmalar nedeniyle AB mevzuatı ve uluslararası anlaşmalar arasında bağlantı bulunmaktadır.

Uluslararası anlaşma hükümlerinin Anayasa'nın 90. maddesi gereği kanun hükmünde sayılmasının yanında marka hukuku alanında yapılan düzenlemeler de söz konusu kaynakların doğrudan etki alanına girmiştir⁷⁷.

Görüldüğü üzere, Mülga 556 sayılı KHK, 1995 tarihli Ortaklık Konseyi Kararı gereği 89/104 sayılı Konsey Direktif ve 40/94 sayılı Konsey Tüzüğü hükümleri, 6769 sayılı SMK ise 2015/2424 sayılı AB Marka Tüzüğü ve 2015/2436 sayılı AB Marka Direktifi esas alınarak hazırlanmıştır⁷⁸.

2. 556 Sayılı KHK Dönemi

556 sayılı KHK ve buna bağlı çıkarılan ikincil mevzuat⁷⁹ AB mevzuatı ve uluslararası anlaşma hükümleri esas alınarak hazırlanmıştır. 556 sayılı KHK'nın yetki Kanunu olan 4113 sayılı Kanun'un 3/a maddesinde de bu durum açıkça dile getirilmiştir⁸⁰. KHK'nın genel gerekçesinde AB ve uluslararası anlaşmalara açıkça atıf yapılmış, uyumlaştırma faaliyetleri çerçevesinde söz konusu mevzuatlara benzer hükümler ihdas edilmiştir⁸¹.

556 sayılı KHK'da yer alan 7. maddenin 1. fıkrasının (g), (h) ve (ı) bentlerinde Paris Anlaşması, 24. maddesinde Nis Anlaşmasına atıf yapılmıştır. Yine Marka Yönetmeliği'nin 3. ve 11. Maddeleri ile Nis Anlaşması 32. maddesinde Madrid Anlaşması hükümlerine atıf yapılmıştır. Türk marka hukukunda atıf yönteminden çok iktibas yöntemi kullanılmıştır⁸².

⁷⁷ Paslı, (n 76) 165.

⁷⁸ Bozkurt, (n 17) 33.

⁷⁹ 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK'nın Uygulanma Şekli Gösterir Yönetmelik, RG 5.11.1995/22454; Markaların Uluslararası Tesciline İlişkin Madrid Anlaşması ve Bu Anlaşmaya İlişkin Protokolün Uygulanmasına Dair Yönetmelik, RG 12.3.1999/23637.

⁸⁰ Paslı, (n 76) 163.

⁸¹ 556 sayılı KHK'nın genel gerekçesinde "31 Aralık 1994'de yürürlüğe giren Dünya Ticaret Örgütü Anlaşması ve başta Sinai hakların Korunması için Paris Sözleşmesi olmak üzere uluslararası sözleşme ve anlaşmalar ile Avrupa Topluluğu'na tam üyelik ve Avrupa Birliği'ne geçiş için Türk mevzuatında yapılması gereken değişiklik ve yenilenmelerde 551 sayılı Markalar Kanununun günümüz şartlarına uygun hale getirilmesini zorunlu hale getirmiştir" ifadeleri yer almaktadır.

⁸² Paslı, (n 76) 166-168.

3. SMK Dönemi

AB hukukunda yer alan düzenlemeler⁸³ Türk marka hukuku üzerinde doğrudan herhangi bir hukuki sonuç doğurmasa da söz konusu düzenlemeler Türk marka mevzuatının hazırlanma aşamasında doğrudan kaynak olmuşlardır⁸⁴. Nitekim 2016 yılının sonu itibariyle kabul edilip 2017 yılında yürürlüğe giren 6769 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde "sınai mülkiyet haklarının uluslararası sözleşmeler ve AB mevzuatıyla uyumunun arttırılması ve daha nitelikli ve etkin işleyen çağdaş bir sınai mülkiyet sistemine geçişin sağlanması için mevcut sistemin revize edilmesi gereğinin ortaya çıktığı, bu çerçevede, marka, coğrafi işaret, tasarım, patent ve faydalı model haklarına ilişkin önemli yenilikler getirilen düzenlemeler yapıldığı" ifade edilmiştir. Kanun'un Genel Gerekçe'sinde "sınai mülkiyet mevzuatının uluslararası uygulamalara ve AB mevzuatına uyumunun artmasından elde edilecek faydaya" değinilmiştir.

Bu yaklaşımın bir sonucu olarak 6769 sayılı Kanun ile markaların idare tarafından iptali düzenlenmiş, marka tescil süreçleri kısaltılmış, Madrid Protokolüne göre yapılan başvuruların incelenme usulleri düzenlenmiş, markaların birlikte var olmasını temine yönelik muvafakatname usulü benimsenmiştir⁸⁵.

Bunun yanında 6769 sayılı Kanun'un madde gerekçelerinde de doğrudan uluslararası sözleşmeler AB Müktesebatı ve Avrupa ülkesi hukuklarına atıf yapıldığı görülmektedir.

AB ülke hukuku ile mevzuatlarını uyumlaştırma sürecine giren AB üyesi ülke hukukları ile aday ülke olan Türkiye'nin marka hukuku temel noktalarda Avrupa ülke hukuklarıyla benzerdir. Bu kapsamda SMK 4, TRIPS m.15, 2015/2436 sayılı AB Marka Direktifi ve 2015/2424 sayılı AB Marka Tüzüğü ile uyumlu olmuştur.

6769 sayılı Kanun'un marka tescilinde mutlak ret nedenlerinin düzenlendiği 5. maddesinin mehzazı, AB'nin 2015/2424 sayılı Tüzüğü'nde yer alan m. 7, Alman Marka Kanunu m.8 ve Paris sözleşmesi 2. Mükerrer 6. maddesidir. Yine

⁸³ 2015/2436 sayılı Direktif, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'na kaynaklık etmiş olması sebebiyle Türk hukuku açısından oldukça önemlidir. Bkz. Arslan Kaya, Şehriban İpek Aşikoğlu ve Elif Oğuz *Türk Hukukununun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu, Acquis Communautaire'in Alınması, Açıklama, Değerlendirme, Öneriler* (İstanbul Üniversitesi Hukuku Fakültesi Avrupa Birliği Uygulama ve Araştırma Merkezi 2020) 609.

⁸⁴ Bozkurt, (n 17) 33.

⁸⁵ Bkz. 6769 sayılı Kanun Genel Gerekçe.

Kanun'un marka tescilinde nispi ret nedenlerinin düzenlendiği 6. maddesi 2015/2436 sayılı AB Marka Direktifinin 5. maddesi ile 2015/2424 sayılı AB Marka Tüzüğü ve Paris Sözleşmesinin 1. mükerrer 6. Maddesinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Maddede tanınmış marka koruması TRIPS ve AB Marka Tüzüğü ile uyumlu hale getirilmiştir.

"Marka tescilinden doğan hakların kapsamı ve istisnaları" başlıklı SMK m.7 ise 2015/2424 sayılı AB Marka Tüzüğü m.9 ve Alman Marka Kanunu m.14 dikkate alınarak düzenlenmiş, böylece kanunun 2015/2436 sayılı AB Direktifine uyumu da hedeflenmiştir.

"Markanın başvuru eserlerinde yer alması" başlığını taşıyan SMK m.8'in, 2015/2424 sayılı AB Marka Tüzüğü m.10'da, *"Markanın kullanılması"* başlıklı SMK m.9'un ise, 2015/2424 sayılı AB Marka Tüzüğü m.15 ve 2015/2436 sayılı AB Marka Direktifi m.16'da düzenlendiği görülmektedir.

SMK'nın *"Ticari vekil veya temsilci adına tescilli markaya ilişkin talepler"* başlığını taşıyan 10. maddesinin mehzazı söz konusu Tüzüğün 11. maddesi, *"Rüçhan hakkı ve etkisi"* başlıklı 12. Maddesinin mehzazı (sergilerde teşhirden doğan rüçhan hakları) ise Tüzüğün 33. maddesidir.

SMK'nın *"Madrid Protokolü kapsamında yapılan uluslararası marka başvuruları"* başlıklı m.14/1 ile, *"Türkiye'nin taraf olduğu Madrid Protokolü kapsamında yapılan bir uluslararası başvurunun Türk Patent Enstitüsüne doğrudan yapılan bir başvuruyla aynı sonuçları doğuracağı"* hükme bağlanmıştır.

SMK'nın *"Üçüncü Kişilerin Görüşleri, İtirazlar ve İtirazların İncelenmesi"* başlıklı ikinci bölümünde yer alan ve *"Üçüncü kişilerin görüşleri"* başlığını taşıyan 17. maddesinde başvuruya karşı üçüncü kişi görüş bildirmesi Tüzük m.40 ile uyumlu bir şekilde düzenlenmiştir. Yayıma itiraza ilişkin SMK m.18 ise Tüzüğün 41. Maddesine dayanmaktadır.

SMK m.19, Tüzüğün 42. maddesini esas alarak yayıma itiraz usulünü düzenlemiş, TPMK tarafından verilen karara itiraza ilişkin SMK m.20 ise Tüzüğünün 58. maddesinden esinlenmiştir.

6769 sayılı Kanun'da yer alan *"Koruma süresi ve yenileme"* başlıklı m.23 öncelikle markanın koruma süresini başvuru tarihinden itibaren on yıl şeklinde düzenlemiş olup bu haliyle AB Marka Tüzüğü m.46'da yer alan düzenlemeye ile de uyumludur. Yenileme için de yine Tüzük m.47'ye paralel bir şekilde on yıllık dönemler söz konusudur.

Aynı şekilde, SMK'nın markanın lisans verilmesine ilişkin 24. maddesi, Tüzüğün 22., SMK'nın markanın hükümsüzlüğüne ilişkin 25. maddesi ise 2015/2436 sayılı AB Direktifi ve yine aynı Tüzük ile uyumlu kaleme alınmıştır.

Marka hukuku alanında mevcut ikincil mevzuat olan 6769 Sayılı Kanun'un Uygulanmasına Dair Yönetmelik'in 5. ve 9. maddelerinde Nis Paris Anlaşması, 4., 24., 25., 26. ve 27. maddelerinde Madrid Anlaşması hükümlerine atıf yapılmıştır.

C. Yargı Kararları Yönünden

AB müktesebatı esas alınarak yapılan düzenlemelerle birlikte yargı makamları da mehz kaynakları (uluslararası anlaşma hükümleri, AB müktesebatı) dikkate alarak hukuki uyumsuzlukları çözmeye başlamışlardır.

Mevzuatın AB müktesebatı ile uyumlaştırma süreci, yargı mercileri tarafından hukuki uyumsuzlukların çözümünde AB müktesebatı ile ABAD'ın marka hukuku alanındaki yorum ve değerlendirmelerini de kapsamaktadır. Bu husus Ulusal Fikri Haklar Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nda açıklanmıştır. Buna göre, mevzuat uyumunun daha da geliştirilmesi için ilk derece mahkemelerinden başlayarak Bölge Adliye mahkemeleri ve Yargıtay katılımıyla ABAD ve Türk Patent ve Marka Kurumu ile toplantılar yapılması, böylece bir geri bildirim mekanizması oluşturulması, bu alanda çalışan yargı mensupları için periyodik eğitimler yapılması öngörülmüştür⁸⁶.

Türk Mahkemelerinin Marka hukuku ile ilgili hukuki uyumsuzlukların çözümünde yorum gerektiren durumlarda AB müktesebatı, uluslararası anlaşma hükümleri ve AB Adalet Divanı kararları ışığında değerlendirmeler yaptıkları ve kararlarında söz konusu kaynaklara atıf yaptıkları görülmektedir.

Örneğin Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun bir kararında⁸⁷ "... gerek Avrupa Adalet Divanı kararının ve gerekse Amerikan Mahkemesinin gerekçesinde kabul edildiği üzere, internet üzerinde taklit ürün satımı ihtimalinin her zaman olduğunu, ancak bunu önleme sorumluluğunun hak sahibine ait olup yer sağlayıcının ancak taklidi öğrendikten sonra satışa izin vermesi halinde sorumlu olacağını, dolayısıyla da TTK ile Rekabet Kanunu ve belirtilen TRİPS ve Paris Konvansiyonu'nun genel hükümleri ile güvenceye alınan "ticaret serbestisi" hakkı nedeniyle davalının sorumlu tutulmasının mümkün olmadığı..." ifadesinin geçtiği,

⁸⁶ Ulusal Fikri Haklar Strateji Belgesi ve Eylem Planı 18.

⁸⁷ Yargıtay HGK, 1138/16, 15.1.2014.

bir başka kararda⁸⁸ "... Bununla birlikte 556 sayılı KHK'nin mehzasını oluşturan 89/104 sayılı Avrupa Birliği Marka Yönergesi'nin 3/2 maddesi ve 40/94 sayılı Topluluk Marka Tüzüğü'nün 51/1-b maddesinde de kötü niyetli marka tescil başvurusu, mutlak ret ve hükümsüzlük nedeni olarak düzenlenmiştir" şeklinde değerlendirmeler yapıldığı görülmektedir.

Buna benzer birçok yargı kararında⁸⁹ marka hukuku alanında söz konusu kaynaklara doğrudan atıf yapılarak uyumsuzlukların çözüme kavuşturulduğu görülmektedir. Yukarıda ifade edildiği gibi söz konusu kaynakların Türk hukukuna doğrudan uygulanması söz konusu olmamakla birlikte⁹⁰, 556 sayılı KHK'dan başlayarak 6769 sayılı SMK'nın da kaynağını AB Tüzük ve Direktifleri oluşturmaktadır. Bu yönüyle AB müktesebatı ve onun yorum organı ABAD'ın Türk marka hukukunda önemli etkisi olduğu açıktır⁹¹. Mevzuatın etkisine örnek olarak, 556 Sayılı KHK'da yer almayan, ancak gerek 2015/2436 sayılı AB Yönergesi m. 3 ve gerekse 2015/2424 sayılı AB Tüzüğü m. 4'te kabul edilip düzenlenen renk markalarının SMK m. 4/1 ile marka olabilecek işletmeler arasına dahil edilmesi sayılabilir.

Sonuç

Türkiye'nin AB ile ortaklık statüsü ile başlayan ilişkisinin temel hedefinin özellikle bir ekonomik birlikteliğin sağlanması olduğu söylenebilir. Bunun gereği olarak Türkiye'nin, Gümrük Birliği anlaşmasından itibaren başlayan süreçte özellikle tam üyelik başvurusu ile birlikte artan ivme ile hukuk alanında uyumlaştırma çabalarının da yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kapsamda marka hukuku alanında yapılan düzenlemelerde AB müktesebatı ve çeşitli Avrupa ülke hukuklarına atıf yapıldığı ve bu suretle küresel ticarete rekabet edecek bir marka hukuku sisteminin oluşturulmasının amaçlandığı söylenebilir.

⁸⁸ Yargıtay HGK, 2405/163, 25.2.2021.

⁸⁹ Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 14405/6204 sayılı kararında marka devri, meselesi ile ilgili 40/94 sayılı Avrupa Birliği Marka Tüzüğü'nün 17.maddesine atıf yapılmıştır. Yine Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 13405/1473 sayılı kararında "... AB Adalet Divanı da; daha önceden tescilli "Becker" markasına karşılık, sonradan tescil ettirilen "Barbara Becker" ibaresinin aynı mallar yönünden dahi karıştırılmayacağına hükmetmiş olup..." şeklinde değerlendirme ile AB Adalet Divanının konuyla ilgili yorumuna atıf yapılmıştır.

⁹⁰ Tamer, (n 50) 23.

⁹¹ Uğur Çolak 'Marka Hukuku Alanında, Avrupa Birliği Yeni Marka Tüzüğü ile Yapılan Başlıca Düzenlemeler', Prof. Dr. Hamdi Yasaman'a Armağan (2017) 216; ayrıca, bkz. Uğur Çolak, *Türk Marka Hukuku* (2023) 4 vd.

Türkiye'nin mevzuattaki uyumlaşma sürecinin bir parçasını da yargı kurumları tarafından AB müktesebatı ve ABAD kararları doğrultusunda hukuki uyumsuzlukların çözümünde değerlendirme ve yorum yönteminin benimsenmesi oluşturmaktadır, bu kapsamda yargı kararlarında yer yer söz konusu mevzuat kaynakları çerçevesinde yorumlar yapılmaktadır. AB ya da Avrupa ülkelerinin marka hukuku alanındaki müktesebatının ötesinde bir marka hukuku sisteminin oluşturulması ise söz konusu düzenlemeleri anlayarak yorumlayan ve üzerinde fikir geliştirebilen nitelikli hukukçular sayesinde mümkün olabilecektir.

AB marka hukuku alanındaki gelişmelerin siyasi parametrelere paralel bir biçimde daha da gelişeceği öngörülmektedir. Bu nedenle AB ve Avrupa ülkeleri ile marka hukuku alanındaki etkileşimde belirleyici bir rol oynamanın hedeflenmesi ve buna uygun stratejinin belirlenmesi önem arz etmektedir.

Bu stratejinin aşamalarından birisini AB marka hukukunun omurgasını oluşturan tüzükleri doğrudan iç hukukta uygulanabilirliğini sağlayan mevzuat düzenlemeleri oluşturmaktadır. Bu suretle AB mevzuatıyla uyumlu bir marka hukuku sistemi oluşturarak uluslararası ticarete etkin bir rol oynamak mümkün olacaktır.

Kaynakça

- Arıkan Ö, *Trade Mark Rights and Parallel Importation in the European Union* (On İki Levha 2016).
- Avrupa Birliği Başkanlığı, 'Avrupa Birliği: Kurumlar' (2023).
- Başbüyük İ, *Marka Hakkının İhlalinden Doğan Cezai Sorumluluk* (Adalet 2018).
- Başer E, 'Marka Tescilinde Benzerlik ve Karıştırılma İhtimali Kavramları ile Bu Kavramların Farklı Ülke Sistemleri ile Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi' (Türk Patent Enstitüsü Uzmanlık Tezi 2014).
- Baykal S, 'Avrupa Birliği Anayasalaşma Sürecinde Adalet Divanı'nın Rolü: Divanın Ulusal Mahkemelerle İlişkileri ve Yorum Yetkisinin Sınırları Bağlamında Bir Analiz' (2004) 4 (1) Avrupa Çalışmaları Dergisi 121-149.
- Bozkurt B, 'Markanın Dürüst Kullanımı', (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2020).
- Cam E, 'Avrupa Birliği Hukuku Uyarınca Markanın Gerçek Kullanım Problemi' (2016) 2 (2) Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 27-41.
- Çağlar H, *Marka Hukuku* (Adalet 2013).
- Çolak U, 'Marka Hukuku Alanında, Avrupa Birliği Yeni Marka Tüzüğü ile Yapılan Başlıca Düzenlemeler', in Prof. Dr. Hamdi Yasaman'a Armağan (2017) 215-224.
- , *Türk Marka Hukuku* (5. Baskı 2023).
- Karluk R, *Avrupa Birliği ve Türkiye* (Beta 2005).
- Kaya A, Aşkoğlu Şİ ve Oğuz E 'Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu, Acquis Communautaire'in Alınması, Açıklama, Değerlendirme, Öneriler' (İstanbul Üniversitesi Hukuku Fakültesi Avrupa Birliği Uygulama ve Araştırma Merkezi 2020) 609.
- Meran N, *Marka Hakları ve Korunması* (Seçkin 2015).
- Oytaç K, *Karşılaştırmalı Markalar Hukuku* (2. Baskı Nobel 2002).
- Paslı A, *Uluslararası Anlaşmaların Türk Marka Hukukunun Esasına Etkileri* (Vedat 2014).
- Şeker EÖ, 'A Comparison of Trademark Laws in European Union and Turkey Against Dilution of Trademarks' (2013) 6 (1) Ankara Barosu Dergisi 81-110.
- Tamer E, 'Marka Hukukunda Kullanım İspatı' (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2021).
- Tapan MN, 'Avrupa Birliği (AB) Hukukunun Kaynakları ve Ulusal Hukuka Etkileri, Avrupa Adalet Divanı' 11 (3) Türkiye Barolar Birliği Dergisi 971-1020.
- Tapan R 'Avrupa Birliği (AB) Hukukunun Kaynakları ve Ulusal Hukuka Etkileri Avrupa Adalet Divanı' (1999) 10 (32) Sayıştay Dergisi 89-122.
- Tekinalp Ü 'Sınai Mülkiyet Kanunu'nun Öne Çıkan Yenilikler' in Feyzan Hayal Şehirali Çelik (ed) 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sempozyumu (2017).

Telli Üçler Y 'Gümrük Birliğinden Sonra Türkiye-AB İlişkileri' (2014) 14 (27) Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 204-231.

Yakın E, 'Sınai Mülkiyet Kanunu Uyarınca Marka Hakkının Uluslararası Tükenme İlkesi' (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2020).

Yapar F, 'Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Marka Olabilecek İşaretler', (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2018).